

ПОЛОЖЕННЯ

про запобігання та протидію насильству та жорстокому поводженню з дітьми
у Комунальному закладі "Ліцей № 25" Кам'янської міської ради

I. Загальні положення

1.1. Положення розроблено на основі постанови КМУ від 04.06.2025 № 658 "Про затвердження Типової програми унеможливлення насильства та жорстокого поводження з дітьми", Законів України «Про освіту», «Про охорону дитинства», «Про запобігання та протидію домашньому насильству» та Конвенції ООН про права дитини, інших нормативно-правових актах.

1.2. Положення визначає єдину систему дій у закладі освіти, спрямовану на створення безпечного середовища, вільного від будь-яких форм насильства та жорстокого поводження з дітьми.

1.3. Дія цього Положення поширюється на всіх працівників закладу освіти, їхніх батьків або інших законних представників.

1.4. Усі працівники закладу зобов'язані ознайомитися з цим Положенням про запобігання та протидію насильству та жорстокому поводженню з дітьми та інформацією про захист дітей від усіх форм насильства, зокрема домашнього насильства, експлуатації, булінгу, найгірших форм дитячої праці або інших проявів жорстокого поводження з дитиною та неухильно дотримуватися його вимог у своїй діяльності.

II. Мета та завдання Положення

2.1. Метою Положення є забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та протидії насильству, створення у закладі освіти нетерпимості до будь-яких проявів жорстокого поводження з дітьми.

2.2. Основними завданнями Положення є:

2.2.1. Запровадження чіткого порядку дій працівників закладу, спрямованих на унеможливлення насильства та жорстокого поводження з дітьми.

2.2.2. Формування у працівників закладу відповідального ставлення до недопущення насильства та жорстокого поводження з дітьми.

2.2.3. Поширення культури нульової толерантності до насильства та жорстокого поводження з дітьми у всіх сферах діяльності.

2.2.4. Забезпечення оперативного інформування уповноваженого підрозділу органу Національної поліції та служби у справах дітей про випадки вчинення насильства та жорстокого поводження з дітьми.

III. Основні терміни:

Жорстоке поводження з дитиною - будь-які форми фізичного, психологічного, сексуального або економічного насильства над дитиною, зокрема домашнього насильства, насильства за ознакою статі, булінгу (цькування), мобінгу (цькування), а також будь-які незаконні угоди стосовно дитини, зокрема вербування, переміщення, переховування, передача або одержання дитини, вчинені з метою експлуатації, з використанням обману, шантажу чи уразливого стану дитини.

Насильство – умисні дії однієї особи по відношенню до іншої, які порушують її конституційні права та свободи і завдають шкоди її фізичному чи психічному здоров'ю або моральному стану.

Види насильства:

- **Економічне насильство** – умисне позбавлення житла, їжі, одягу, майна, коштів або документів, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг, заборона працювати або навчатися, примушування до праці та інші дії економічного характеру.
- **Психологічне насильство** – словесні образи, погрози (у тому числі щодо третіх осіб), приниження, переслідування, залякування, контроль у приватній або репродуктивній сфері, інші дії, що обмежують волю та самостійність особи, і які спричинили емоційні страждання або шкоду психічному здоров'ю.
- **Сексуальне насильство** – будь-які дії сексуального характеру щодо повнолітньої особи без її згоди або щодо дитини незалежно від її згоди, примушування до сексуальних дій із третьою особою, а також інші порушення проти статевої свободи або недоторканності особи, включно із діями в присутності дитини.
- **Фізичне насильство** – удари, штовхання, щипання, кусання, незаконне позбавлення волі, побої, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті та інші насильницькі дії.

Насильство вважається систематичним, якщо воно вчиняється два або більше разів протягом року.

Посадова особа – це керівник та працівники закладу освіти (директор, заступники, педагогічні та медичні працівники, тренери, вихователі та інші працівники), які безпосередньо взаємодіють із дітьми і несуть відповідальність за їхню безпеку та права.

Булінг (цькування) - психологічне, фізичне, економічне чи сексуальне насильство, тобто будь-яке умисне діяння (дія або бездіяльність), у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, яке систематично вчиняється особою стосовно дитини, з якою вони є учасниками одного колективу, або дитиною стосовно іншого учасника одного колективу та яке порушує права, свободи, законні інтереси потерпілої особи та/або перешкоджає виконанню нею визначених законодавством обов'язків.

Колектив – група з двох або більше осіб, які об'єднані (організовані) відповідно до законодавства з метою здобуття освіти, тренування, творчості, оздоровлення, відпочинку чи лікування тощо та не перебуває між собою у трудових відносинах.

Програма для дитини або іншої особи, яка вчинила булінг (цькування), - комплекс заходів, що формується на основі результатів оцінки ризиків та спрямований на зміну насильницької поведінки особи, яка вчинила булінг (цькування), формування у неї нової, неагресивної психологічної моделі поведінки у приватних стосунках, відповідального ставлення до своїх вчинків та їх наслідків.

Програма для дитини або іншої особи, яка постраждала від булінгу (цькування) або стала його свідком, - комплекс заходів, спрямованих на позбавлення емоційної залежності, невпевненості у собі та формування у особи, яка постраждала від булінгу (цькування) або стала його свідком, здатності відстоювати власну гідність, захищати свої права у приватних стосунках, у тому числі за допомогою уповноважених органів державної влади, органів місцевого самоврядування.

IV. Основні заходи

4.1. Превентивні заходи:

4.1.1. Інформувати учасників освітнього процесу про захист дітей від усіх форм насильства, зокрема домашнього насильства, експлуатації, булінгу, найгірших форм дитячої праці та інших проявів жорстокого поводження з дитиною.

4.1.2. Проводити регулярне оцінювання ризиків насильства та жорстокого поводження з дітьми у діяльності закладу освіти та вживати заходи, необхідні для їх усунення або мінімізації.

4.1.3. Враховувати ризики насильства та жорстокого поводження з дітьми під час відбору та прийому на роботу працівників закладу освіти.

- 4.1.4. Забезпечувати превентивну роботу психологічної служби, спрямовану на формування безпечного, доброзичливого середовища у закладі.
- 4.1.5. Розробляти та впроваджувати внутрішні політики (кодекси етики, правила поведінки), які знижують ризики насильницької поведінки.
- 4.1.6. Сприяти розвитку у дітей навичок безпечної поведінки та формуванню нульової толерантності до насильства.

4.2. Заходи з виявлення та реагування на випадки насильства та жорстокого поводження з дітьми:

- 4.2.1. Організувати доступні та безпечні способи повідомлення про випадки насильства та жорстокого поводження з дитиною (скриньки довіри, електронні форми, особисте звернення до відповідальної особи).
- 4.2.2. Проводити регулярний моніторинг освітнього середовища (анкетування, бесіди, спостереження).
- 4.2.3. Забезпечувати оперативний розгляд повідомлень (заяв, скарг) та невідкладне реагування відповідно до чинного законодавства.
- 4.2.4. Призначити відповідальну особу (координатора) за ведення обліку та реагування на випадки насильства.
- 4.2.5. Інформувати у встановленому порядку керівника закладу, соціально-психологічну службу, службу у справах дітей, органи Національної поліції у разі підтверджених фактів насильства.
- 4.2.6. Організувати надання дитині необхідної психологічної, педагогічної, соціальної та, за потреби, медичної допомоги.
- 4.2.7. Здійснювати супровід постраждалої дитини, розробляти індивідуальний план її захисту.
- 4.2.8. Проводити аналіз кожного випадку насильства з метою запобігання повторенню подібних ситуацій.

4.3. Заходи з моніторингу та оцінки виконання програми

- 4.3.1. Забезпечувати регулярні самоперевірки виконання заходів програми та своєчасне внесення корективів.
- 4.3.2. Проводити анкетування, опитування, фокус-групи серед дітей, батьків, педагогів для збору зворотного зв'язку.
- 4.3.3. Забезпечити функціонування анонімних способів надання зворотної інформації (онлайн-форми, скриньки довіри).
- 4.3.4. Вести облік випадків насильства, фіксувати заходи реагування та аналізувати причини інцидентів.
- 4.3.5. Готувати щорічні звіти щодо реалізації програми, результатів моніторингу та оцінки її ефективності.
- 4.3.6. Оприлюднювати узагальнену інформацію про результати виконання програми для педагогічної та батьківської громадськості.
- 4.3.7. За потреби залучати зовнішніх експертів, органи управління освітою, громадські організації до оцінки ефективності програми.

4.4. Заходи з інформування

- 4.4.1. Розміщувати у доступних місцях для дітей та їхніх законних представників інформаційні стенди, плакати, брошури з контактами служб допомоги, номерами телефонів гарячих ліній.
- 4.4.2. Оприлюднювати актуальну інформацію на офіційному веб-сайті закладу та у соціальних мережах.
- 4.4.3. Поширювати електронні пам'ятки через електронні щоденники або групи класів у месенджерах.
- 4.4.4. Проводити тематичні інформаційні години, презентації, перегляд відеороликів для дітей.
- 4.4.5. Поширювати пам'ятки та буклети для батьків під час зборів та консультацій.
- 4.4.6. Інформувати учасників освітнього процесу про можливість анонімного звернення через скриньки довіри, гарячі лінії та онлайн-чати підтримки.
- 4.4.7. Організовувати участь закладу у всеукраїнських та місцевих інформаційних кампаніях, спрямованих на попередження насильства.

4.5. Механізм подання повідомлень

- 4.5.1. Заклад освіти забезпечує функціонування механізму подання повідомлень про випадки насильства та жорстокого поводження з дітьми.
- 4.5.2. Учасники освітнього процесу інформуються про їх обов'язок повідомляти про відомі їм випадки насильства або загрозу його вчинення щодо дитини.
- 4.5.3. Заклад створює умови для отримання повідомлень у зручний для особи спосіб, у тому числі:
- телефонним зв'язком;
 - електронною поштою;
 - через спеціально визначену скриньку для паперових повідомлень;
 - іншими доступними каналами комунікації.
- 4.5.4. Повідомлення може бути здійснене як від імені заявника, так і анонімно — за бажанням особи, яка його подає.
- 4.5.5. Усі повідомлення реєструються відповідальною особою та розглядаються у встановленому законодавством порядку з дотриманням принципів конфіденційності та недопущення тиску на заявника.

V. Повноваження та обов'язки керівника закладу освіти

Керівник закладу освіти виконує ключову роль у впровадженні Типової програми унеможливлення насильства та жорстокого поводження з дітьми. Він відповідає за організацію безпечного освітнього середовища та реалізацію Положення.

5.1. Загальні повноваження

Керівник закладу освіти:

5.1.1. Затверджує Положення про запобігання та протидію насильству та жорстокому поводженню з дітьми у закладі.

5.1.2. Забезпечує його оприлюднення та обов'язкове ознайомлення з ним усіх працівників закладу до початку їх роботи з дітьми, але не пізніше п'яти робочих днів з дня початку роботи.

5.1.3. Визначає у Положенні:

- суб'єктів виконання Типової програми (адміністрація, працівники, волонтери, інші фахівці, які контактують із дітьми);

- цільову групу, на яку поширюється дія Типової програми;

- вимоги до кадрової політики, пов'язані із запобіганням насильству (перевірка кандидатів на наявність судимостей, рекомендації).

5.1.4. Контролює дотримання ст. 10 Закону України «Про охорону дитинства», що забороняє працювати з дітьми особам, інформацію про яких внесено до Єдиного реєстру осіб, засуджених за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи.

5.1.2. Забезпечує проведення опитування кандидатів на посади, що передбачають контакт із дітьми, з можливістю включення ситуаційних запитань щодо схильності до агресії або насильницької поведінки.

5.1.3. Забезпечує навчання та підвищення кваліфікації персоналу з питань захисту прав дитини та запобігання насильству.

5.2. Обов'язки щодо реагування на випадки насильства

Керівник закладу освіти зобов'язаний:

5.2.1. Забезпечувати функціонування механізмів подання повідомлень про випадки насильства або жорстокого поводження.

5.2.2. Розглядати усні та письмові повідомлення протягом однієї доби з дня їх надходження.

5.2.3. У разі підтвердження ознак насильства або жорстокого поводження:

- невідкладно (не пізніше однієї доби) повідомляти законних представників дитини (крім випадків, коли вони є кривдниками);

- письмово інформувати уповноважений підрозділ Національної поліції та службу у справах дітей;

- вживати заходів відповідно до постанови КМУ від 01.06.2020 № 585 "Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах".

5.2.4. Сприяти проходженню відповідних програм для осіб, які:

- вчинили насильство або жорстоке поводження;
- стали свідками насильства;
- постраждали від насильства.

5.2.5. Забезпечувати проведення навчань, тренінгів, профілактичних заходів для всіх учасників освітнього процесу з питань запобігання насильству та жорстокому поводженню.

5.2.6. Взаємодіяти з службами у справах дітей, центрами соціальних служб, закладами охорони здоров'я, закладами освіти та іншими уповноваженими органами для оперативного реагування на випадки насильства та жорстокого поводження з дітьми.

VI. Повноваження та обов'язки працівників закладу освіти

6.1. У разі виявлення ознак насильства або жорстокого поводження з дитиною працівники закладу освіти зобов'язані:

6.1.1. Вжити невідкладних заходів для припинення насильства або жорстокого поводження з дитиною.

6.1.2. Надати домедичну допомогу у разі потреби та викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги.

6.1.3. Інформувати керівника закладу освіти про виявлені ознаки насильства або жорстокого поводження.

6.1.4. Повідомити одного з законних представників дитини, яка постраждала, про виявлені ознаки насильства або жорстокого поводження (крім випадків, коли законний представник є ймовірним кривдником).

VII. Інформаційні матеріали та інформування з питань унеможливлення насильства та жорстокого поводження

7.1 Теми інформування

Інформаційна робота з питань унеможливлення насильства та жорстокого поводження здійснюється за наступними напрямками:

7.1.1. Розпізнавання фізичного, психологічного, економічного та сексуального насильства.

7.1.2. Методи профілактики булінгу серед дітей.

7.1.3. Використання ненасильницьких методів спілкування та управління конфліктами.

7.1.4. Надання першої психологічної допомоги дітям, які постраждали від насильства та жорстокого поводження.

7.1.5. Порядок дій у разі виявлення випадків насильства або підозри щодо їх наявності.

7.1.6. Дотримання правових норм щодо захисту дітей від насильства.

7.1.7. Алгоритм взаємодії з уповноваженими підрозділами органів Національної поліції та службою у справах дітей у разі виявлення фактів та ознак насильства або жорстокого поводження з дитиною.

7.2 Форми поширення інформаційних матеріалів

Розроблені інформаційні матеріали можуть поширюватися наступними способами:

7.2.1. Розміщення на інформаційних стендах у приміщенні закладу освіти та розповсюдження у формі буклетів або листівок.

7.2.2. Надсилання через батьківські та учнівські групи в месенджерах, розміщення на офіційному веб-сайті та сторінках у соціальних мережах.

7.2.3. Проведення тематичних семінарів для батьків або інших законних представників дитини.

7.3 Залучення експертів та фахівців

Для проведення інформування учасників освітнього процесу можуть залучатися:

7.3.1. Представники органів влади, служб у справах дітей, уповноважених підрозділів органів Національної поліції.

7.3.2. Надавачі соціальних послуг, заклади вищої освіти.

7.3.3. Психологи, соціальні педагоги, фахівці в галузі права.

7.3.4.Представники громадських об'єднань та іноземних неурядових організацій.

7.4 Форми та методи реалізації інформаційної роботи

Інформування здійснюється за рахунок:

7.4.1.Проведення щорічних інформаційних кампаній, тематичних тижнів і конкурсів, присвячених питанням унеможливлення насильства.

7.4.2.Інтерактивних тренінгів для дітей із розвитку емоційного інтелекту, толерантності та ненасильницького спілкування.

7.4.3.Проведення ігор та рольових вправ, що моделюють реальні ситуації та допомагають дітям дізнатися про способи захисту своїх прав.

7.4.4.Занять із безпечної поведінки, прав дитини та медіації, відповідно до діяльності закладу та вікових особливостей дітей.

7.4.5.Співпраці з психологами та соціальними працівниками для проведення групових та індивідуальних занять щодо запобігання насильству.

7.4.6.Організації зустрічей із фахівцями, які можуть поділитися досвідом і порадами щодо запобігання насильству.

7.4.7.Використання мультимедійних матеріалів (відеоролики, презентації, інтерактивні платформи) для доступного ознайомлення дітей з ознаками насильства, способами захисту, алгоритмом дій у разі його виявлення та механізмами отримання допомоги.

VIII. Індикатори потенційних ризиків насильства та жорстокого поводження

8.1. Унеможливлення насильства та жорстокого поводження включає регулярне оцінювання ризиків, вжиття заходів, необхідних для їх усунення або мінімізації, із забезпеченням подальшого моніторингу та контролю, а також перегляд запроваджених заходів.

8.2. Керівник закладу освіти забезпечує виявлення поведінки дітей та працівників, яка потенційно може призводити до насильства та жорстокого поводження.

8.3. Індикаторами, які можуть вказувати на потенційні ризики, є:

- використання тону голосу, який може сприйматися як залякування або образа;

- застосування принизливих коментарів стосовно дітей та в присутності дітей;
- використання покарань до дитини (фізичних або психологічних);
- ігнорування потреб дитини чи недооцінка її індивідуальних особливостей;
- інші прояви, які можуть порушувати право дитини на повагу до її особистості, гідне ставлення та безпечне середовище.

8.4. Працівники закладу освіти повинні уникати фізичного контакту з дитиною, якщо він не є необхідним відповідно до змісту заходів або видів діяльності.

8.5. Якщо фізичний контакт із дитиною є необхідним, він має здійснюватися:

- у присутності не менше однієї повнолітньої особи, крім виконавця;
- або в приміщенні, що забезпечує можливість вільного доступу інших осіб та не має перешкод для самостійного виходу дитини.

ІХ. Відповідальність осіб, причетних до насильства, жорстокого поводження.

9.1. Особи, які вчинили насильство та/або жорстокість по відношенню до здобувачів освіти притягуються до відповідальності, згідно з чинним законодавством.

9.2. Неповідомлення директором ліцею уповноважених підрозділів органів Національної поліції України про випадки насильства, жорстокості учасника освітнього процесу тягне за собою відповідальність згідно з чинним законодавством.

Х. Прикінцеві положення

10.1. Це Положення про запобігання та протидію насильству та жорстокому поводженню з дітьми затверджується наказом керівника закладу освіти та є обов'язковим до виконання всіма учасниками освітнього процесу відповідно до Типової програми унеможливлення насильства та жорстокого поводження з дітьми, затвердженої Кабінетом Міністрів України від 4 червня 2025 р. № 658.

10.2. Зміни та доповнення до цього Положення вносяться наказом директора закладу освіти.

10.3. Контроль за виконанням цього Положення покладається на директора закладу освіти.

10.4. Положення підлягає обов'язковому оприлюдненню на офіційному веб-сайті закладу освіти.